

Forfatter: Mantzius, Karl

Titel: BREV FRA: Mantzius, Karl (1917-01-uu)

Citation: Mantzius, Karl: "BREV FRA: Mantzius, Karl (1917-01-uu)", i *Fra den anden Side - Nogle breve fra Amerika*, Gyldendalske Boghandel, s. 23. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-001956726-000-shoot-L0019567260000003.pdf> (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Fra den anden Side - Nogle breve fra Amerika

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

MAD OG MENNESKER
New York, Januar 1917.

Jeg ventede det Spørgsmaal af dig, min kære Direktør, og du er ikke den første, af hvem jeg har faaet det: „Kan man faa nogen god Mad derovre i Amerika?“

Spørgsmaalet er mig ubehageligt. Ikke blot fordi jeg finder det mindre taktfuldt, paa et Tidspunkt, da en stor Del af Europas Befolkning maa finde sig i at leve paa Kaalrabi og Agerthe, at svælge i kulinariske Udmalinger af de lykkelige Forenede Staters Overflod. Men ogsaa, og mest, fordi man altid af Danske faar det samme, evigt gentagne Spørgsmaal, naar man har været i et fremmed Land: „Faar man nogen ordentlig Mad der?“

Jeg er ikke Fagmand paa Mad, og navnlig i vore Dage, da man, saavidt jeg forstaar, maa kunne skrive om Kalorier og lignende, for at blive regnet for noget, føler jeg mig ganske afmægtig. Jeg har ikke Begreb om Kalorier; jeg tror ikke, jeg vilde kunne kende en, hvis jeg fik den til Middag. Ikke heller har jeg hørt videre Tale om dem i Amerika. Angaaende den videnskabelige s. 24 Side af Madspørgsmaalet vil jeg begrænse mig til at sige, at jeg ikke har det Indtryk, at man som Turist kan leve her for 17 Øre om Dagen.

Paa den anden Side indrømmer jeg frit med Hjalmar Ekdal, at „disse Timer ved Bordet sætter jeg virkelig Pris paa“, ikke alene dog for Madens Skyld, men fordi man ved et Maaltid lærer fremmede Menneskers Sæder og Skikke, Passioner og Egenskaber hurtigere og nemmere at kende end i de allerfleste andre Forhold.

Den kunstnerisk-kulinariske Side af Sagen er der ikke stor Interesse for i Amerika. Saa vidt er Udviklingen ikke naaet endnu. Man vil nok have vel tilberedt, og navnlig megen Mad, men der er endnu noget guldmine-lejragtigt i den Maade, den uden æstetisk Overvejelse bunkes sammen og sluges ned.

Ikke paa den Maade, at Maaltiderne er uordentligt eller malpropert serverede. Tværtimod. Du véd nok, at Amerikanerne af den gamle Skole har den Vane at erklære, at alt, hvad de har, er det bedste og største i Verden. Det slaar ikke altid til. Men om deres Hoteller har de Lov til at sige det. De er mønsterværdige, hvad enten de er indrettede paa europæisk Vis (European plan) eller paa gammeldags amerikansk (American plan). Forskellen paa det nye og det gamle er egentlig blot den, at man paa de genuine amerikanske Hoteller — som iøvrigt er saa godt som forsvundne i New York og nu kun findes i de mindre Provinsbyer og ved Badesteder — indakkorderer sig for en bestemt Sum — gennemsnitlig ca. 8 Dollars om Dagen — og saa faar alle sine s. 25 Maaltider, medens i de moderne, Værelses- og Restaurant-Departementet er skarpt adskilt.

Det europæiske System synes os det behageligste; men gennem begge gaar en egenartet amerikansk Aand, der i dette Tilfælde betyder, at hver enkelt af Hotelpersonalet har sit at passe og passer det med den mest detaillerede Nøjagtighed, men ogsaa kun det. Det kan ikke nytte, at du beder Stuepigen om at sørge for, at dit Kjolesæt eller din Kones Silkenederdel bliver presset op. Hun vil henvise dig til the taylor-valet — ethvert større Hotel har sit eget Skræderværksted. Du beder om ham i Telefonen, og han — gerne en Russer eller Polak — stiger op i Elevatoren fra et eller andet skjult Dyb og besørger alt for dig i Herre- og Dameskræderfaget.

Du maa endelig heller ikke sætte dine Støvler udenfor Døren. Det vil blive betragtet som et Tegn paa, at du har kasseret dem, og du vil aldrig se dem mere. Gaa ned i Frisørsalonen, og mens en sirlig Franskmand behandler dit Hoved, vil en sortsmudset Italiener give dine Underextremiteter en festlig Glans.

Vil du have din Morgenfrokost op paa dit Værelse, skal du atter ikke ringe paa Pigen. Du skal overhovedet ikke ringe, for der er ingen Klokker at ringe paa; alt gaar pr. Telefon, hvilket er en stor Velsignelse. Men du telefonerer altsaa til Køkkenet direkte, hvor the captain of the waiters — mindre kan ikke gøre det — modtager din Ordre og sender en Græker eller Italiener op med det forlangte.

Og dette Øjeblik, da Frokosten serveres, er iøvrigt s. 26 det, hvor de amerikanske Hotelværtters Omhu og detaillerede Sagkundskab viser sig i det allerskønneste Lys. Du har taget dit Bad og gaar ind i din Dagligstue. (Rejser du med Familie, bør du leje en Suite, d. e.: Soveværelse, Badeværelse og Dagligstue — det er de amerikanske Hoteller langt mere indrettede paa end de europæiske, og Priserne er ikke saa overvældende).

Men altsaa, det ringer paa din Entrée-Dør. Du lukker op, og udenfor staar en sorthaaret, hvidtandet, smilende Mand ved Siden af en Art Skilderhus af Zink. „Morning, Sir! Your breakfast Sir!“ Det sidste er Svar paa dit spørgende Blik til Skilderhuset, som nu slæbes ind og viser sig at være en kolossal Madspand. Den sorthaarede lægger sig ærbødigt paa Knæ for dette Monstrum, der synes at kunne rumme Proviant til et Detachment Soldater i en Uge, men som i Virkeligheden kun skal rumme to Gange Kaffe med Tilbehør. Det er altsaa Tilbehøret, der fylder.

Italieneren har faaet Døren til Skilderhuset op. Gløderne glimter inde i Dybet, og en behagelig Duft af varmt frisk Brød og stærk brasiliansk Kaffe fylder Stuen. Og han pakker ud, først skinnende hvidt, tørt og varmt

Dækketøj, blinkende Sølvpletkander med — virkelig — den bedste Kaffe i Verden, varm Mælk og kogende Vand, store Skiver ristet Brød, glohede Rundstykker og Muffins saa brunbagte og runde som en sjællandsk Bondedrengs Kind, og fra den kolde Afdeling det uundgaelige Isvand, usaltet Smør, raa Fløde og den californiske grape-fruit, denne kæmpemæssige Blanding af en Citron og en s. 27 Appelsin, der næsten naturnødvendigt hører med til Amerikanerens Morgenmaaltid.

Naar han har arrangeret disse Guds Gaver paa den hyggeligste Maade og trukket de mageligste Stole hen til Bordet, viser han sine hvide Tænder i et sidste indtagende Smil og med et „Alright, Sir!“ triller han diskret bort med det tomme Skilderhus.

Dersom Du er enig med Bjørnstjerne Bjørnson i, at „man skal gaa blidt ind i Dagen“ og dersom du indrømmer mig, at klamme Servietter, surt Rugbrød, koldt og daarligt bagt Franskbrød, serveret paa Kanten af et Bord sammen med det tiloversblevne af den slappe The, som en under Ansvar et segnefærdig Piccolo har gydt ud over Dugen, ikke er skikket til at give dig den sjælelige Harmoni, hvormed Dagen i alt Fald bør indledes, saa vil du forstaa, at jeg sætter amerikanske Hotelværtens Omhu for deres Gæsters Velbefindende højere end mange af deres europæiske Kollegers.

Imidlertid, Morgen-Freden er ikke alt. Dagen er lang i New York, for man staar tidlig op og gaar meget sent i Seng, og det kan ikke nægtes, at det kniber med Hyggen ved de andre Maaltider. New Yorkeren spiser meget ude. Da man aldrig bor i Forretningskvarteret, er det saa at sige en Nødvendighed for Mændene at tage deres Lunch i deres Klub eller paa en Restaurant, medens Damerne hjemme klarer sig, som de kan.

Men ogsaa Middagen rykker mere og mere udendørs — væsentlig mellem os sagt, paa Grund af Tjenestepigespørgsmaalet. Jeg er ikke nær saa bange s. 28 for at udtale mig om, hvem der er Ophavet til Verdenskrigen, som for blot antydningssvis at berøre dette mere end delikate Emne. Blot som en Kendsgerning tør jeg maaske uden at risikere Ubehageligheder, naar jeg kommer hjem, meddele, at Middelstanden i Amerika som Regel — hvad skal jeg sige? — ingen fremmed kvindelig Assistance har i Hjemmet. Ikke for Pengenes Skyld. Jeg kender Familier, som holder to Luksusautomobiler, men ingen Pige. Men altsaa fordi — Naa! kort sagt, de gaar paa Restaurant, naar de skal have det lidt festligt.

Og faar de det ikke, er det sandelig ikke Restauranternes Skyld. Gennemsnits-New-Yorkeren vil gerne more sig og have det hyggeligt i sin Fritid, men har lidt vanskeligt ved at finde ud af, hvordan man bærer sig ad dermed. Hans daglige Arbejde er saa specialiseret, at hans Tanke og Tale kun med Besvær bevæger sig paa fremmede Omraader. Han kjender kun lidt til Konversationens Kunst og har aldeles ikke Pariserens eller Londonerens højst forskellige, men lige virtuose Evne til at tale muntert og i alt Fald tilsyneladende aandrigt om Alt og Ingenting.

Han mangler ligefrem Ordforraad. Udenfor sit specielle Fagomraade, i selskabelig og kammeratlig Omgang skulde jeg tro, at en almindelig Broadway-Amerikaner hjælper sig med en 4—500 Ord og Vendinger af den i Øjeblikket gængse Slang. Han kender jo nok flere, men de mere sjeldne og velklingende tør han ikke bruge for ikke at synes affektet eller pedantisk.

s. 29 En Bordkonversation vil derfor gerne bestaa enten deri, at en af de mere skriftkyndige Tilstedeværende under de andres trykkende Tavshed udvikler sine Anskuelser om Amerikas Holdning overfor et eller andet aktuelt politisk Spørgsmaal, eller deri, at samtlige Tilstedeværende taler i Munden paa hinanden hver om sit Emne. Det sidste er det mest selskabelige, men i Længden ikke helt tilfredsstillende.

Da er det Restauranten træder til.

Paa den moderne amerikanske Restaurant kommer man ikke for at more sig, men for at blive moret. Ikke for at tale sammen, men for at blive fri for at tale. Ikke for at spise, endnu mindre for at drikke — thi, ak! Isvand er blevet den fashionable Bordvin — men for at se og høre de nyeste Danse og selv at danse dem.

Det nyeste New York er for Tiden besat af en fuldkommen Dansemani og minder mig i saa Henseende stærkt om Berlin den sidste Sæson før Krigen. Lad os haabe, at ikke ogsaa New Yorkerne danser paa en Vulkan!

Man foreholdt tidligere den Mand eller Kvinde, der vilde bryde sig en Bane i Amerika, at de først maatte lære sig Sproget; det er nu absolut langt nødvendiggere, at de kan fox-trot og one-step.

Overalt danses der og alle danser, Unge, Gamle, Tykke, Tynde, adstadige Universitetsprofessorer med enorme Handelsfyrstinder, hvidhaarede Millionærer med deres Børnebørn, californiske Farmere, meget nedringede og diamantstraalende Societydamer og Kommis'er i Jakkesæt og gule Støvler, purunge s. 30 glade Piger og velkonserverede Bedstemødre, alle — undtagen Halvverdenen. Den lukkes ude eller har sine egne Steder.

De store mondaine Hotelrestauranter er blevet til glimrende Dansepaladser, de mindre til, hvad der i Europa hurtig vilde blive Dansebuler, men her ikke bliver det. Uden Opsyn, Forbud eller nogen Art af Tvang gaar alt, selv paa de mindre fine Restauranter, saa net og anstændigt til som paa et Familiebal i Amaliegade.

Mantzius, Karl, *Fra den anden Side - Nogle breve fra Amerika,*

Men „Maden“ forsømmer man unægteligt! Du ser, jeg er blevet ramt af den New Yorkske Dansegalskab og har ganske glemt at beskrive Menuen. Men tro du mig, for os ældre Kavallerer er det meget bedre at danse end at spise. For os gælder det: saa længe vi danser, synder vi ikke!

Og vi danser jo ikke paa en Vulkan — vel?

Din hengivne, etc.